

MOLDOVA'DA KORONA VIRÜS İLE MÜCADELEDE ALINAN SON TEDBİRLER, EKONOMİK VE TİCARİ GELİŞMELER

Moldova Cumhuriyeti'nde toplam korona virüs vakası 9 Nisan tarihi itibarıyla 1289 kişiye ulaşmış olup, bugüne kadar 29 kişi virüs nedeniyle hayatını kaybetmiş, 56 kişi de iyileşmiştir. Günlük vaka artış hızı ise %10-15 arasında değişiklik göstermektedir.

Moldova Devleti, pandemi ile mücadelede sosyal hayatı kısıtlayıcı birçok önlemin yanı sıra ekonomik ve ticari faaliyetlere yönelik de birçok destek paketi açıklamaya devam etmektedir.

Bu bağlamda; korona virüsün yayılmasını önlemek amacıyla aşağıdaki kararlar alınmıştır.

- Evinin / ikametgahının dışında bulunan kişilere yanlarında kimlik kartı veya kimlik bilgilerini doğrulayan başka bir belge bulundurma zorunluluğu getirilmiştir.
- Halka açık yerlerde, 2 kişiden büyük grupların bir arada bulunması yasaklanmıştır.
- Sağlık, ulusal güvenlik, kamu düzeni vb. alanlardaki idari makamlar hariç olmak üzere 30 Mart - 17 Nisan 2020 tarihleri arasında tüm kamu kurumları tatil edilmiştir.
- 8 Nisan itibarıyla, gıda, eczacılık ve sıhhi-hijyenik ürünler hariç, diğer ürünlerin online ticareti durdurulmuştur.
- Avukatlar, noterler, adli icracılar, olağanüstü hal döneminde, sıhhi-epidemiolojik normlara uygun olarak faaliyetin devamlılığını sağlamakla yükümlüdür.
- 29 Mart tarihinden başlayarak "Costești-Stânca" (Moldova-Romanya sınırı) ve "Briceni-Rossoșani" (Moldova-Ukrayna sınırı) geçiş noktalarının faaliyetlerinin geçici olarak durdurulmuştur.
- Moldova Devletinde Soroca ve Stefan Voda şehri ile Carahasani ve Talmaza köyleri karantina altına alınmış olup, bu bölgelere giriş çıkışlar yasaklanmıştır.

Ayrıca, Covid-19 şüphesi olan hastalar için MoldExpo Fuar alanında 75 yatak kapasiteli pandemi merkezi kurulmuş olup, 10 Nisan tarihi itibarıyla faaliyetine başlamıştır. Durumu şüpheli bulunan kişilere testleri başlangıçta bu merkezinde yapılacak, daha sonra enfekte olduğu tespit edilen hastalar hastaneye sevk edileceklerdir. Kızıl Haç, söz konusu hastane için 500 yatak ve dezenfektan için nevreşim takımları bağışlamıştır. Moldova'daki ABD Büyükelçiliği tarafından söz konusu merkeze, hasta kayıtlarının yapılabilmesi 25 bilgisayar yardımıyla bulunulmuştur. Ayrıca, aynı yerde ilave olarak 300 yatak kapasitesine ikinci bir merkez kurulması çalışmalar da sürmektedir.

Söz konusu pandemi ile mücadelede, Moldova Devleti'ne birçok ülkeden ve uluslararası kuruluşlardan tıbbi cihaz, ekipman, sarf malzemesi vb. desteği yapılacağı duyurulmuştur. Bu çerçevede;

- Korona virüsle mücadele kapsamında, Amerika Birleşik Devletleri tarafından laboratuvarların kapasitelerini ve riskli durumlarda iletişimi güçlendirmek için 1,2 milyon dolarlık yardım yapacağı açıklanmıştır.
- Avrupa Birliği, Moldova Cumhuriyeti ile birlikte Ermenistan, Azerbaycan, Belarus, Gürcistan ve Ukrayna'nın acil ve kısa vadeli ihtiyaçları için destek sağlayacağını bildirmiştir. Söz konusu destek

paketi kapsamında, Moldova Cumhuriyeti de koronavirüs pandemisinden kaynaklanan krizin üstesinden gelmek için acil ve kısa vadeli ihtiyaçlarını desteklemek üzere Avrupa Birliği'nden 87 milyon avro tutarında yardım gerçekleştirilecektir.

- Moldova Cumhurbaşkanı Igor Dodon korona virüsle mücadelede Türkiye'nin tıbbi ekipman yardımı yapacağını duyurmuştur.
- Çin Hükümeti COVID-19 tespiti için test kiti yardımında bulunmuştur. Ayrıca, Çin-Avrupa Teknik Ekonomik İşbirliği Derneği'nin de, Moldova'ya 500.000 Yuani değerinde (1.3 milyon lei) koruma tulumları ve medikal eldivenlerden oluşan bir tıbbi ekipman yardımı gerçekleştireceği açıklanmıştır.
- Japonya, COVID-19'u tedavi etmek için kullanılan ilaçların klinik araştırmalarını yürütmeye yönelik uluslararası çabaları güçlendirmeye yardımcı olmak için Avigan (Favipiravir) ilacı Moldova'ya ücretsiz olarak gönderecektir.
- Dünya Sağlık Örgütü, sağlık çalışanları için 2.500 test kiti ve koruma ekipmanı sağlamıştır. Ayrıca, Moldova ile işbirliği içinde ülkenin dört bir yanından 75'den fazla belediye başkanı ve topluluk liderine bilgi veren uzmanlar, epidemiyologlar ve hastane müdürlerine de eğitimler vermiştir.
- BM Nüfus Fonu (UNFPA) desteğiyle, koronavirüs vakaları hakkında gerçek zamanlı veri sağlayan COVID-19 hakkında bir çevrimiçi platform başlatılmıştır.
- İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı UNDP aracılığıyla, Moldova'daki COVID-19 ile mücadele eden hastanelere koruyucu donanım yardımında bulunmuştur.
- BM Çocuk Fonu (UNICEF), COVID-19 tedavisi ve HIV kontrolü için gerekli tıbbi ekipmanı satın alma sürecindedir.
- Ayrıca BM Kadınları, UNFPA ile birlikte İsveç'in desteğiyle, şiddetten kurtulan 250 kadına temel gıda ürünleri, deterjanlar, hijyen ürünleri, çocuk bezleri gibi temel ihtiyaçlar ile koruma maskeleri, dezenfektan yardımında bulunmuşlardır.

Moldova Devleti'nde pandemi ile mücadele kapsamında iş dünyasını desteklemeye yönelik ekonomik destek paketleri açıklanmış olup, söz konusu pandeminin Moldova ekonomisi üzerindeki olası etkileri üzerine açıklamalarda bulunulmuştur.

Moldova'da, Moldova Ulusal İstatistik Bürosu'nun verilerine göre 2019 yılında 11,95 milyar dolar gerçekleşen GSYİH'nın, 2020 yılında en iyi senaryoyla %3 düşmesi beklenmektedir.

Moldova para birimi "Lei", 23-29 Mart tarihleri arasında bölgesel para birimlerine karşı değer kazanmaya devam ederken, temel para birimlerine karşı değer kaybetmiştir. Moldova Lei geçtiğimiz hafta Belarus Rublesi (+% 3.96), Polonya Zlotu (+% 1.24) ve Ukrayna Grivnası (+% 1.33) karşısında değer kazanmış, ABD Doları (% -1.29), Türk Lirası (% -0.94) ve Çin Yuanı (% -0.87) karşısında değer kaybetmiştir. Yılın başından beri, Moldovalı Lei'nin ABD Doları karşısında %4,74 değer kaybettiği, bunun yanısıra Rus Rublesi'ne karşı rekor seviyede %17,67 oranında değer kazandığı açıklanmıştır. Ancak, Moldova Merkez

Bankası'nın piyasalara müdahale etmesi sonucu, 7 Nisan'da 8,6369 Lei/\$ ile rekor seviyesine ulaşan döviz kurunun, az da olsa gevşemeye başladığı görülmektedir.

Moldova Merkez Bankası'nın toplam uluslararası döviz rezervi, 2020 yılının başından beri düşmektedir. Nisan ayının başında, 2.948 milyon ABD Doları tutarında olan rezerv miktarı, bir ay içinde 76,69 milyon ABD Doları ve yılın başından beri ise 111 milyon ABD Doları düşüş göstermiştir. Merkez Bankası'na göre söz konusu düşüş, 109,55 milyon ABD Doları tutarında döviz satışı yapılarak piyasalara müdahale edilmesi, 10,09 milyon ABD Doları dış borç ödemesi gerçekleştirilmesi, 4,15 milyon ABD Doları tutarında rezerv döviz kurundaki düşüş, 3,3 milyon ABD Doları Maliye Bakanlığı'nın diğer ödemelerinden kaynaklanmaktadır.

Ayrıca, piyasadaki likiditeyi desteklemek için Moldova Merkez Bankası, bankalar için zorunlu karşılık oranının 15 Nisan'dan itibaren % 39'dan % 34'e düşüreceğini açıklamıştır.

Moldova Devleti, olağanüstü hal döneminde ekonomi ve sağlık hizmetlerini destekleyebilmek için, Bakanlıkların ve kamu kurumlarının harcamalarının 2020 yılında % 10-15 oranında azaltılmasının hedeflendiğini belirterek, tüm kamu kurumlarına bütçe harcamalarını kısmaları talimatı vermiştir. Diğer taraftan, Mart ayında bütçe gelirleri de planlanan bütçe gelirlerinden % 3,6 düşük seviyede gerçekleşmiştir.

2020 yılı devlet bütçesinde 7,4 milyar lei bütçe açığı öngörüldüğü, bunun da 6,4 milyar lei'sinin Hükümet'in altyapı geliştirme projelerine, özellikle de karayolu yapım ve onarımına yönelik yatırımlara yönlendirilmesi planlanan dış kredilerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Ancak, pandemi ile mücadele için gerekli ilave finansal kaynak ihtiyacına bağlı olarak, yol yapımı yatırımları için ayrılan fonların %4-5 oranında azaltılabileceği belirtilmiştir.

Moldova Devleti, kriz koşullarında ülkenin sosyal ve ekonomik istikrarını desteklemek amacıyla yeni önlemler paketi açıklamıştır. Söz konusu önlemler;

1. Olağanüstü Hal Komisyonu'nun Kararı gereği faaliyetlerini durduran işletmelerin, aylık ücret tutarının % 44-45 oranına tekabül eden bireysel gelir vergisi, sosyal sigorta ve sağlık sigortası katkı paylarının %100'ü, diğer nedenlerden dolayı faaliyetlerini tamamen veya kısmen durdurmuş olan işletmelerin ise % 60'ı devlet bütçesinden iade edilecektir.
2. HORECA sektörü için KDV oranı % 20'den % 15'e düşürülmüştür.
3. Aynı işyerinde en az 9 aydır çalışıp işini kaybeden şahıslara, istihdam ofislerine başvurmalarını müteakip son çalıştığı işyerinden aldığı aylık ücretin % 60-80'i kadar yardım ödemesi yapılacaktır.
4. 9 aydan az çalışanlar, son dönemde istikrarlı bir işi olmayan ve aynı zaman işsizlik ödeneği alabilmek için klasik prosedürlerden yararlanamayan şahıslara, yurt dışından dönen vatandaşlar da dahil olmak üzere ise, 2.775 MDL'ye tekabül eden, asgari ücret tutarında aylık ödeme yapılacaktır. Bu amaçla, ülkenin işsizlik (İşsiz Destek) Fonu 3 kat artırılabilecektir.
5. COVID-19 virüsü hastalarıyla doğrudan temasta bulunan ve virüs tanısı konan devlet görevlilerine (doktor, hemşire, polis memurları vs.), iki ortalama aylık ücrete tekabül eden, 16 bin MDL tutarında tek seferlik bir ödenek yapılacaktır.

6. Mart 2018 yılında yürürlüğe giren ve ilk ev alacak kişiler için başlatılan mortgage programında, Hükümet, ilk taksitin konut maliyetinin% 10'undan% 5'ine düşürülmesi ve başvuru yapacak kişilerin asgari yaş sınırlamasının 45 yaşından 50 yaşına uzatılmasına ilişkin değişiklikleri onaylamıştır.

Ancak, 9 Nisan tarihinde Anayasa Mahkemesi, söz konusu pandeminin ekonomiye verdiği hasarı telafi etmek için Hükümetin onayladığı ekonomik önlemler paketini içeren Kanun Hükmünde Kararnameyi iptal ettiğini açıklamış olup, söz konusu ekonomik ve sosyal desteklerin hepsi şimdilik askıya alınmıştır.

Diğer taraftan, pandemi ile mücadelede Romanya'nın transit tır geçişlerine yeşil koridor oluşturmasından dolayı Moldova-Romanya sınırında karayolu geçişleri yalnızca Leuşeni-Albita sınır kapısından yapılabilmektedir. Moldova'ya ulaşımında yararlanılacak koridor "Nădlac (border crossing point) - Arad – Timişoara – Lugoj – Ilia – Deva – Simeria – Sebeş – Sibiu – Braşov – Târgu Secuiesc – Lepşa – Focşani – Tesila – Tecuci – Bârlad – Huşi – Albiţa-Leuşeni(Romanya-Moldova Sınır Kapısı)" güzergahlarından oluşmakta olup, <https://bit.ly/traseetranzitRomania> linkten rotanın detaylarını bulunabilir. Ayrıca, ticaretin kesintisiz bir şekilde akışını sağlamaya yönelik olarak Türkiye'nin sınır geçişlerindeki uygulamalarına yönelik de talep edilmesi halinde Müşavirliğimizce detaylı bilgi verilebilecektir.

Bilgilerini rica ederim.